

Signature of Invigilators

Roll No.

--	--	--	--	--

(In figures as in Admit Card)

1. ....

COMMERCE

2. ....

Paper III

Roll No. ....

(In words)

D-1702

Name of Areas/Section (if any) .....

Time Allowed : 2½ Hours]

[Maximum Marks : 200

Instructions for the Candidates

- Write your Roll number in the space provided on the top of this page.
- Write name of your Elective/Section if any.
- Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
- Read instructions given inside carefully.
- Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
- If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
- Use of calculator or any other Electronics Devices are prohibited.
- There is no negative marking.
- You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

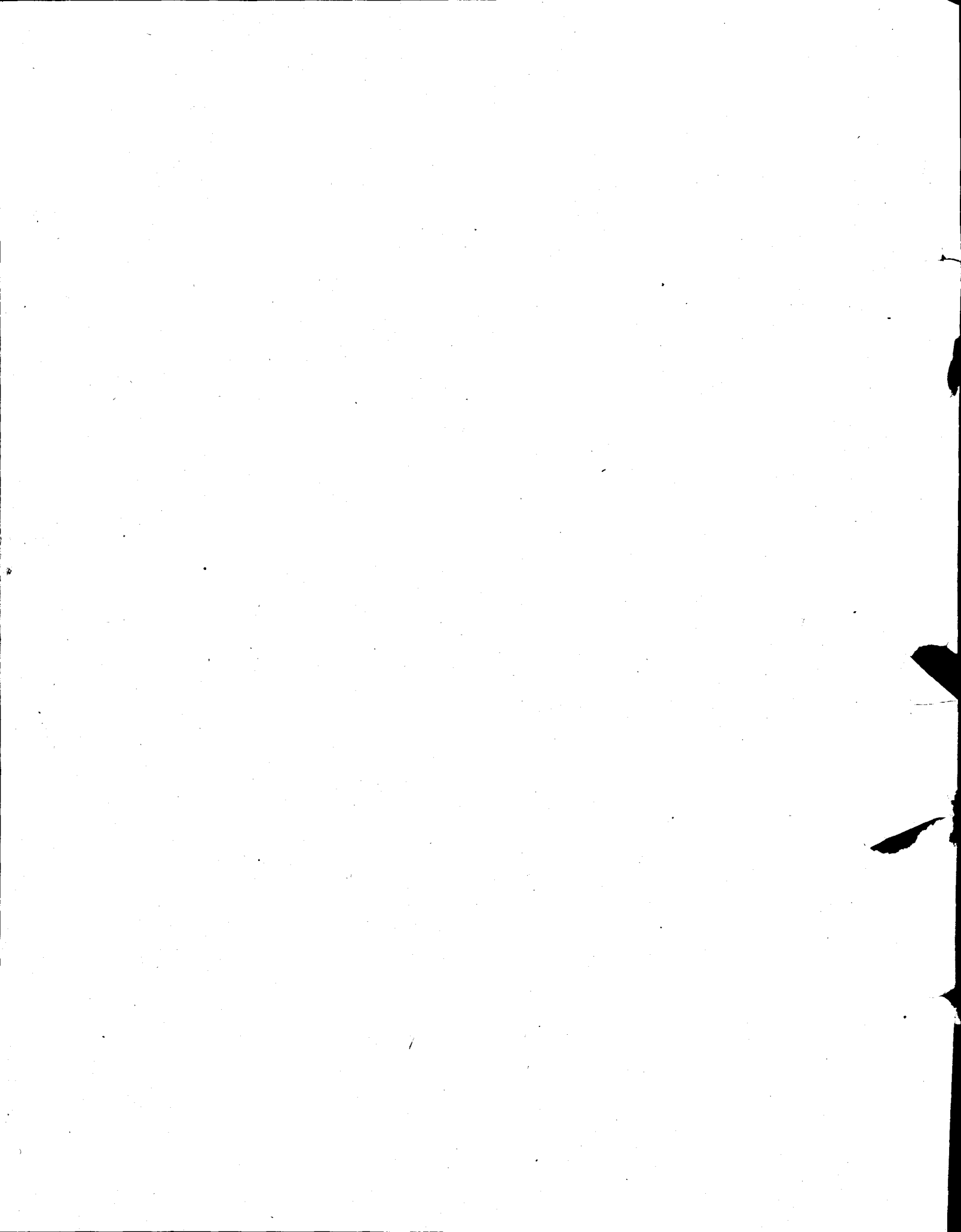
- આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
- તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
- ટૂંક નોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
- અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
- આ ઉત્તરપોથીને અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
- આ ઉત્તરપોથીમાં કયાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી હશે તો તમે આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક સાબીત થશો.
- કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનો જેવા ઉપયોગ કરવો નહીં.
- નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
- પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તરપોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈપણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.

FOR OFFICE USE ONLY Marks Obtained

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					

Total Marks Obtained.....

Signature of the co-ordinator.....
(Evaluation)

COMMERCE

વાણિજ્ય

PAPER-III

પ્રશ્નપત્ર-III

Note :— This paper consists of two parts, A and B.

નોંધ :— આ પ્રશ્નપત્ર બે વિભાગમાં વિભાજિત છે, 'અ' અને 'બ'.

PART 'A'

વિભાગ 'અ'

Note :— This part has *ten* short essay type questions of 16 marks each to be answered in about 300 words each.

નોંધ : આ વિભાગમાં ૧૦ લઘુ નિબંધાત્મક પ્રકારના પ્રશ્નો છે, દરેકના ૧૬ ગુણ છે અને તેના ઉત્તર આશરે ૩૦૦ શબ્દોમાં લખવાના છે.

1. Critically examine the statutory regulations regarding consumer protection in India. Discuss the basic reasons for the poor growth of consumerism. ભારતમાં ગ્રાહક સુરક્ષા અંગેના ધારાકીય નિયમનનું ટીકાત્મક પરીક્ષણ કરો. ગ્રાહકવાદના નબળા વિકાસ માટેના પાયાના કારણોની ચર્ચા કરો.

Or

અથવા

Critically examine the New Industrial Policy in the context of current scenario in India.

તાજેતરની પરિસ્થિતિને અનુલક્ષીને નવી ઔદ્યોગિક નીતિનું ટીકાત્મક પરીક્ષણ કરો.

2. Explain the significance of 'Make or Buy' decision and give your advice as to whether the following components should be produced or some of them may be purchased from the market.

The following information is made available, where the key factor is shortage of machine capacity.

Particulars	Table			
	A	B	C	D
Cost of Material (Rs.)	160	240	180	200
Cost of Labour (Rs.)	40	60	40	50
Variable Overheads (Rs.)	20	20	30	24
Fixed Overheads (Rs.)	30	40	40	46
Output Per Machine Hour (Units)	08	06	06	04
Purchase Price (Rs.)	230	370	270	350

ઉત્પાદન કરવું કે ખરીદવું તે અંગેના નિર્ણયનું મહત્વ સમજાવો. અને નીચે આપેલ માહિતીના આધારે સલાહ આપો કે બધાજ ભાગનું ઉત્પાદન કરવું કે કેટલાક ભાગ બજારમાંથી ખરીદવા. યંત્ર શક્તિ એ ચાવીરૂપ પરિબલ છે. અન્ય માહિતી નીચે મુજબ આપેલ છે :

વિગત	ભાગ			
	(અ)	(બ)	(ક)	(ડ)
માલસામાન પડતર (રૂ.)	૧૬૦	૨૪૦	૧૮૦	૨૦૦
વેતન (રૂ.)	૪૦	૬૦	૪૦	૫૦
ચલિત શીરોપરિ ખર્ચ (રૂ.)	૨૦	૨૦	૩૦	૨૪
સ્થાયી શીરોપરી ખર્ચ (રૂ.)	૩૦	૪૦	૪૦	૪૬
યંત્ર કલાક દીઠ ઉત્પાદન (એકમો)	૦૮	૦૬	૦૬	૦૪
ખરીદ કિંમત (રૂ.)	૨૩૦	૩૭૦	૨૭૦	૩૫૦

Or

અથવા

What do you mean by 'Break-even Analysis'? State the assumptions of Break-even Analysis and suggest what can be done when the assumptions do not match the realities.

સમતૂટ વિશ્લેષણ એટલે શું? સમતૂટ વિશ્લેષણને લગતી ધારણાઓ / માન્યતાઓની નોંધ કરો અને આ ધારણાઓ અવાસ્તવિક છે એમ જણાય ત્યારે કયા પગલાં લઈ શકાય તે સમજાવો.

3. Explain and illustrate the law of variable proportions.
ચલિત પ્રમાણના સિદ્ધાંતની દાખલો સહિત સમજૂતિ આપો.

Or

અથવા

Critically examine the "Skimming the Cream Policy" of pricing.
કિંમત નિર્ધારણ અંગેની મલાઈ પ્રાપ્તી નીતિનું ટીકાત્મક પરીક્ષણ કરો.

4. Describe the different methods of collection of data. Indicate the situation in which each of these methods should be used.
માહિતી એકઠી કરવાની વિવિધ પદ્ધતિઓનું વર્ણન કરો. દરેક પદ્ધતિ કઈ પરિસ્થિતિમાં ઉપયોગમાં લેવાય છે, તે દર્શાવો.

Or

અથવા

What are the elements of Data Processing ? Explain the uses of computer in Data Processing.

માહિતી પ્રક્રિયાના (Data Processing) મૂળતત્વો કયા છે ? માહિતી પ્રક્રિયામાં કોમ્પ્યુટરના ઉપયોગ અંગેની સમજૂતિ આપો.

5. "Sound Organisational Structure is a major pre-requisite for efficient management." Discuss this statement and point out various principles to be followed in designing the organisational structures.

“કાર્યક્ષમ સંચાલન માટે સદ્ધર વ્યવસ્થાતંત્રીય માળખું એ પૂર્વ જરૂરિયાત છે.” આ વિધાનની ચર્ચા કરો. અને વ્યવસ્થાતંત્રીય માળખાની રચના કરવા કયા સિદ્ધાંતોનો અમલ કરવામાં આવે છે, તે જણાવો.

Or

અથવા

Discuss Valence-Expectancy theory of Motivation. Explain why it is superior to other content theories of motivation.

વેલેન્સ-એક્સપેક્ટન્સી અભિપ્રેરણ સિદ્ધાંતની ચર્ચા કરો. અભિપ્રેરણ અંગેના અન્ય સમાવિષ્ટ સિદ્ધાંતોની સરખામણીમાં તે કેવી રીતે શ્રેષ્ઠ છે, તે સમજાવો.

6. Describe the considerations involved in designing a marketing organisation. Explain the situations where Matrix organisation will be appropriate. માર્કેટીંગ વ્યવસ્થાતંત્રની રચના કરવા કઈ કઈ બાબતોનો તમે સમાવેશ કરશો, તેનું વર્ણન કરો. કઈ કઈ પરિસ્થિતીમાં મેટ્રીક્સ વ્યવસ્થાતંત્ર યોગ્ય રહેશે, તેની સમજૂતિ આપો.

Or

અથવા

Devise appropriate marketing strategies for different stages of Product Life Cycle with the help of suitable Indian examples.

વસ્તુ જીવન ચક્રના વિવિધ તબક્કાઓ માટે યોગ્ય બજારીય વ્યૂહ રચનાઓ, ભારતના સંદર્ભમાં દાખલાઓ આપીને, ઘડી કાઢો.

7. How would you determine the cost of various components of capital structure of a company ? Explain.
કંપનીના મૂડી માળખાના વિવિધ અંગોનું પડતર તમે કેવી રીતે નિશ્ચિત કરશો ? સમજાવો.

Or

અથવા

What is meant by operating cycle concept of working capital ? Explain the reasons for prolonged operating cycle. How can the operating cycle be reduced ? Explain.

કાર્યશીલ મૂડી અંગેના કાર્યકારી ચક્રનો ખ્યાલ એટલે શું ? લંબાએલ કાર્યકારી ચક્રના કારણોની સમજૂતિ આપો. કાર્યકારી ચક્રને તમે કેવી રીતે ઘટાડશો ? સમજાવો.

8. Discuss the various methods of training. How can the training effectiveness be measured ? Explain.

તાલીમની વિવિધ પદ્ધતિઓની ચર્ચા કરો. તાલીમ પદ્ધતિઓની અસરકારકતા કેવી રીતે માપી શકાય છે ? સમજાવો.

Or

અથવા

What are the functions of human resource management ? Explain.

માનવ-સાધન સંચાલનના કયા કયા કાર્યો છે ? સમજાવો.

9. Discuss the emerging issues in the field of E-Banking.
ઈ-બેંકીંગ ક્ષેત્રની ઉભરતી પ્રવર્તમાન સમસ્યાઓની ચર્ચા કરો.

Or

અથવા

Critically evaluate the performance of NABARD in the field of rural banking.
ગ્રામીણ બેંકીંગના ક્ષેત્રે નાબાર્ડની કામગીરીનું ટીકાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.

10. Describe the principal facilities and assistance available for export promotion under the current EXIM policy.

વર્તમાન આયાત-નિકાસ નીતિ હેઠળ નિકાસ-વૃદ્ધિ માટે અપાતી મુખ્ય સગવડો અને સહાયનું વર્ણન કરો.

Or

અથવા

Explain the functions of the Export Promotion Councils in India.

ભારતની નિકાસ-વૃદ્ધિ કાઉન્સીલનાં કાર્યોની સમજૂતિ આપો.

PART 'B'
વિભાગ 'બ'

Note :— This part has only *one* question of 40 marks to be answered in about 800 words each.

નોંધ :— આ વિભાગમાં માત્ર એક જ પ્રશ્ન નો જવાબ લખવાનો છે, તેના ગુણ ૪૦ છે અને લગભગ ૮૦૦ શબ્દોમાં ઉત્તર આપશો.

11. What do you mean by 'Responsibility Accounting' ? State in detail, the procedure of evaluation and reporting of segmented performance.

“જવાબદારી હિસાબી પદ્ધતિ” એટલે શું ? વિભાગીય કામગીરીના મૂલ્યાંકન તથા તે અંગેની અહેવાલ પ્રક્રિયા અંગે વિસ્તારપૂર્વક નોંધ કરો.

Or

અથવા

What is on-line marketing ? Explain the progress and future prospects of on-line marketing in India.

ઓન લાઈન માર્કેટીંગ એટલે શું ? ભારતમાં ઓન લાઈન માર્કેટીંગનો વિકાસ અને તેના ભાવિ અંગેની સમજૂતી આપો.

Or

અથવા

Differentiate between Recruitment and Selection. Discuss the various stages of selection in detail with the help of suitable examples.

ભરતી અને પસંદગી વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો. પસંદગીના વિવિધ તબક્કાઓની યોગ્ય દાખલાઓ આપીને ચર્ચા કરો.

Or

અથવા

Comment upon the recent trends in Foreign Direct Investment in India. Also critically examine the role of Multi-National Corporations in India.

તાજેતરમાં ભારતમાં પ્રત્યક્ષ વિદેશી રોકાણના વલણ અંગે ટીકા કરો અને ભારતમાં બહુ રાષ્ટ્રીય કંપનીઓની કામગીરીનું ટીકાત્મક પરીક્ષણ કરો.

Or

અથવા

How is taxable income of an individual computed ? Explain the provisions regarding tax liability.

વ્યક્તિની કરપાત્ર આવકની ગણતરી કેવી રીતે કરવામાં આવે છે તે જણાવો અને કર જવાબદારી અંગેની જોગવાઈઓને સમજાવો.